

descender s kojim ćemo se lakše spuštati po postonje spomenutim užetima.

Uže se »ubacuje« u stop-descender kao i kod klasičnog jednostrukog descendera, a prilikom spuštanja pridržava se lagano desnom rukom. Lijevom rukom se pritišće ručka i time se postiže spuštanje. Laganim i ravnomjernim pritiskom na ručku postiže se kontinuirano spuštanje bez trzaja. Prilikom zaustavljanja potrebno je samo pustiti ručku. Međutim, uočeno je da ipak dolazi do laganog proklizavanja užeta kroz descender i to na početku spuštanja, dok descender nije sasvim opterećen, a na većim vertikalama kada je zbog istezanja užeta promjer užeta manji od promjera 10 mm. Proklizavanje u navedenim primjerima (situacijama) se veoma lako zaustavlja ručke na gore, ali nas ne smije iznenaditi.

Prilikom različitih radnji na užetu (npr. prelaska uža ili spita) potrebno je posebnu pažnju obratiti da ručka stop-descendera ne ostane blokirana nekim dijelom opreme ili karabinerom kojim je descender povezan sa jednim navezom, jer u tom slučaju dolazi do nekontroliranog proklizavanja užeta i pada speleologa. Do sličnog proklizavanja može doći i u uskim speleološkim objektima (npr. nesvjensnim pritiskom tijela na ručku descendera), zato se u ovakvim objektima preporučuje ukopčavanje karabinera u rupu na ručki spuštalice, kako bi se dobio klasični descender. Kako se stop-descender obično koristi bez dodatnog samoisorigiranja (blokera ili shunta), a zbog specifičnosti rukovanja i uvijek prisutne mogućnosti proklizavanja užeta, poželjno je da ovaj tip spuštalice koriste iskusni speleolozi. Težina spuštalice je 290 g, a maksimalna težina na koju je testirana iznosi 1500 kp.

Tonči Rada

Obilježnice

30 GODINA SPELEOLOGIJE U PLANINARSKOJ ORGANIZACIJI SR HRVATSKE Referat održan 12. IV 1980. godine na Zboru planinara speleologa Hrvatske

U obnovi naše zemlje po svršetku II svjetskog rata posebna je briga posvećena društvenom životu, naročito usmjerena na područje fizičke kulture. Osnovana su razna sportska društva za odrasle i omladinu. Tako je u Zagrebu osnovana jedna planinarska organizacija za čitavo područje grada pod nazivom Plan. društvo Zagreb. Bilo je to 20. svibnja 1948. godine. To je društvo imalo preko 19000 članova. Već u početku rada toga društva nekoliko članova je zavoljelo uz planinarski rad i ljepote našega krša, naročito podzemlje: špilje i jame sa svim njihovim ukrasima i osebnostima. Ovi su članovi i prije rata i za vrijeme rata posjećivali pojedine spel. objekte, osobito nakon otkrića špilje Veternice blizu Zagreba 1933. godine.

Ovom prilikom vrijedno je spomenuti da su mladi predratni planinari već 1946. godine izradili prvi »situacioni plan« Veternice i markirali ju do 1460 m. Bili su to: Mateljan, Zičan, Legat, Saša Keser i Gjetvaj, kasnije članovi planinarskog društva »Zagreb«.

Sve to dalo je povoda da je nekolicina starijih planinara počela misliti kako bi proširili planinarsko djelovanje na područje prirodnih ljepota našega Krša. Glavni inicijator za to bio je Vladimir Redenšek, koji se već duže vrijeme bavio istraživanjem špiljske faune. Uz njega okupili su se planinari Vlado Horvat, Mirko Markulin, Ing. Baučić, Slavko Marjanac, Vjenceslav Jurić i drugi. To je bio zapravo osnivački odbor za osnutak špiljske sekcije.

Dana 15. studenoga 1949. godine nakon propisanih pripremnih radova osnovana je u Planinarskom društvu »Zagreb« — Špiljska sekcija. To je prva speleološka jedinica osnive se u Hrvatskoj i Jugoslaviji i početak organiziranog rada na području speleologije. Ta je sekcija imala 28 članova. Za pročelnika izabran je V. Redenšek, za tajnika Slavko Marjanac, a za odbornike Mirko Markulin i Vjenceslav Jurić. Kasnije je taj odbor proširen.

Zanimljivo je spomenuti da je već 20. studenoga 1949. god. izvršena prva organizirana akcija u Donju Cerovačku pećinu sa 9 učesnika, koji su u pećini boravili 5 sati i odmah zatim u Gornjoj pećini 3 sata. Vršena su mjerenja hodnika i pravljene skice. Voda puta bio je V. Redenšek. 24. studenoga održan je masovni sastanak u Pučkom Sveučilištu kojemu je prisustvovalo 400 članova PD »Zagreb«. Vlado Redenšek je održao predavanje: »Špilje, čovjek i špiljska fauna«. 4. XII izvršen je izlet u Veternicu i odmah se počeo proširivati ulaz, te kopati kanal za silaz iz predvorja u glavni hodnik. Tom su prilikom pronađene kosti ptica, sisavaca pa i prve kosti špiljskog medvjeda. Tako je nastavljen rad punim elanom.

Međutim radi velikog broja članova PD »Zagreb«, a na traženje tadašnjih foruma za fiz. kulturu, i radi lakšeg upravljanja, ova velika planinarska organizacija rasformirana je u više samostalnih planinarskih društava, uglavnom po strukturama radnih organizacija i ustanova. Tako su osnovana planinarska društva »Željezničar«, »Runolist«, »Zanatlija«, »Risnjak«, »Sljeme«, PD Sveučilišta »Velebit« i drugi.

Prigodom ove reorganizacije 1950. god. veći dio članova špiljske sekcije PD »Zagreb« prešao je u PD »Željezničar«, dok je preostali manji broj članova nastavio rad kao Špiljska sekcija PD »Zagreb«. Isto tako osnovani su Speleološki odsjeci i u planinarskim društvima diljem SR Hrvatske. Prema zaključku PSH naziv »Špiljska sekcija« g. 1956. promijenjen je u »Speleološki odsjek«. Usljed svega navedenog speleološki rad je postao vrlo jak. Razvila se suradnja među odsjecima, naročito između SO »Velebit«, »Željezničar« i »Zagreb« odnosno, »Zagreb-Matica«.

Rad svih speleoloških odsjeka posebno je pojačan i usmieren osnutkom Komisije za speleologiju PSH godine 1956. Kroz 30 godina

speleološkog rada istraženo je nekoliko tisuća speleoloških objekata: manjih, većih i najvećih razmjera, održana su mnogobrojna predavanja sa diapositivima, održane »Speleološke večeri«, izložbe, te sudjelovanja u svim planinarskim i društveno-političkim akcijama i manifestacijama.

Osobito značajan prilog speleološkom radu bila je pojava časopisa »Speleolog« kojega je 1953. god. počeo izdavati Speleološki odsjek PD »Željeznica« koji izlazi i danas i mnogo doprinosi usavršenju spel. rada ne samo kod nas već i u stranom svijetu.

Rad planinara speleologa stalno je napredovao primjenom suvremene opreme koja se stalno usavršava i omogućuje brže i sigurnije istraživanje većih i dubljih spel. objekata.

Posebno treba spomenuti značajan rad Komisije za speleologiju na školovanju speleoloških kadrova tj. održavanju Speleoloških škola, uvođenjem ispita za naslov »Planinar-speleolog«, te »Speleolog-instruktor«. Time je pojačan kvalitet speleološkog rada, a čemu su mnogo pridonijeli i razni susreti speleologa u našoj zemlji i izvan granica na međunarodnim speleološkim kongresima.

U novije vrijeme rad planinara-speleologa usmjeren je i u pravcu turističkih uređenja spel. objekata u suradnji s odgovarajućim ustanovama.

Svjesni smo da je rad planinara-speleologa kroz 30 godina dao veliki doprinos nauci i kulturi Hrvatske i Jugoslavije.

Mirko Markulin

70 GODINA ŠPILJE KARLE U DUBROVNIKU

Mnogu ima špilja u Hrvatskoj o kojima se je nekad više govorilo i pisalo nego danas, pa su takve špilje neopravdano pale u zaborav. Jedna od takvih špilja vrijedna pažnje je i špilja Karle u Dubrovniku.

Otkrivena je 1911. godine na ondašnjoj periferiji grada u naselju Gruž, na poljani gdje se je igrao tenis. Vlasnik tog zemljišta, Anton Kordić, je tada gradio kuću i iza kuće bunar. Prilikom eksplozije mine na mjestu gdje je trebalo biti bunar došlo je do urušavanja terena. Kad se je A. Kordić spustio dolje ponoću užeta i svijećom osvijetlio prostor oko sebe, ustanovio je da se nalazi u jednoj maloj špilji punoj lijepih siga. Odmah je iznajmio radnike da vade urušeno kamenje i zemlju. Iz prve dvorane vodio je dalje prolaz u slijedeću dvoranu pa odatle u još jednu. O tom se događaju vijest brzo proširila, pa su uskoro špilju posjetili razni znatjeljci među kojima i novinari. Svi su predlagali da se špilja uredi za posjet turista. Anton Kordić je tada žrtvovao mnogo vlastitog novca da uredi pristup i prolaz kroz špilju. Kroz tri godine napravio je novi ulaz s vratima, prokopao prolaze kroz uske dijelove, izbetonirao stepenice i uveo električno osvijetljenje. Špilji je dao ime Karle, po svojoj supruzi koja mu je te, 1914. godine, umrla. Tako je špilja Karle postala prva prava turistička špilja u Hrvatskoj.

Prepaganje ljepote male špilje, duge svega 34 m, ostvareno je putem reklamnog oglasa u Dubrovačkom listu i putem razglednica (čak 6 motiva — u izdanju Milana Paladina iz Gruža, koje su ujedno i najstarije ili prve speleološke razglednice u Hrvatskoj).

Špilja je bila otvorena posjetiocima svakim danom od otvorenja ra do II svjetskog rata. Cijelo to vrijeme vodić po špilji je bila Marija Kordić, kćerka Antona Kordića. Za vrijeme rata, prilikom bombardiranja grada špilja je služila kao sklonište ne samo obitelji Kordić već i njihovim susjedima. Tada više nije bilo turističkih posjeta, jer je špilja od bombardiranja bila oštećena. Odmah nakon rata nije bilo materijalnih mogućnosti da se špilja

opet uredi, a poslije nije bilo niti volje. Današnji članovi obitelji Kordić, u čijem se dvorištu sada nalazi ulaz u špilju, ne žele publicitet špilji i ne dozvoljavaju posjećivanje. Vjerojatno je sada špilja zapuštena.

O špilji je za vrijeme turističkih posjeta bilo više napisano u popularnim i stručnim publikacijama. Špilju su zato posjećivali znatjeljci u relativno velikom broju. Među posjetiocima je tako 1931. god. bio i poznati čehoslovački speleolog Karel Absolon koji je tada dao slijedeću izjavu: »Ja sam otkrio špilju Macohu u Moravskom krasu, ona je velika, a vaša mala ali bogata«. U špilji je iste godine njemačko filmsko poduzeće UFA snimilo jedan film, a neki su engleski turisti pošto-poto htjeli špilju kupiti!

Nakon rata špilju je ipak posjetilo nekoliko ekipa speleologa među kojima i dr Mirko Malez koji je špilju istražio i stručno obradio (izradio nacrt špilje) i objavio u publikaciji Krš Jugoslavije.

Zaista je šteta što ovako vrijedna špilja, u samom gradu, svega nekoliko minuta hoda od obale u luci Gruž, na svega 17 m nadmorske visine (ulica Škare 11) stoji turistički neiskorištena, pa bi vrijedilo uložiti truda i tu špilju oživjeti.

Vlado Božić

LITERATURA

1. Anonimus, 1911, Nova špilja u Gružu, *Novosti*, br. 93, str. 1.
2. Anonimus, 1922, Špilja »Karle« u Gružu, *Priruda*, br. 4, str. 71.
3. Mijo Kusijanović, 1930, Debelim pećina u Dubrovniku, *Hrvatski planinar*, str. 198.
4. Anonimus, 1934, Carobna špilja »Karla« u Gružu, *Svijet*, br. 12, str. 230.
5. Mijo Kusijanović, 1928, Po pećinama dubrovačkog teritorija, *Hrvatski planinar*, br. 3, str. 84.
6. Srećko Božićević, 1961, Zaštita pećina u Hrvatskoj i njihovo uređenje u turističke svrhe, *Drugi jugoslavenski speleološki kongres*, Zagreb, str. 151.
7. Srećko Božićević, 1970, Turističke nevine Jugoslavije, V. jugoslavenski speleološki kongres, Skopje, str. 291.
8. Mirko Malez, 1970, Pećine na području Popovog polja i Dubrovnika, *Krš Jugoslavije*, br. 7/2, str. 58.
9. Vlado Božić, 1974, Uredene špilje u Hrvatskoj, *Naše jame*, Ljubljana, br. 16, str. 38.